

RAPPORTAGE GEBIEDSVERKENNING

't Hanik

28 november 2023

wiebenga
consultants

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	3
INLEIDING	3
AANPAK GEBIEDSVERKENNER	3
CONCLUSIES	3
LEIDENDE PRINCIPES	4
1 INLEIDING	6
1.1 CONTEXT	6
1.2 DOEL GEBIEDSVERKENNING	7
1.3 LEESWIJZER	8
2 GEBIEDSBESCHRIJVING	8
3 RESULTAAT INTERVIEWS GEBIEDSVERKENNING	11
3.1 AANPAK	11
3.2 INTERPRETATIE BEVINDINGEN EN CONCLUSIES	11
3.3 HUIDIGE SITUATIE	12
3.3.1 NUT EN NOODZAAK ENERGIETRANSITIE EN DE OPGAVE VOOR INTEGRALE GEBIEDSONTWIKKELING	12
3.3.2 RUIMTELIJKE EN MAATSCHAPPELIJKE ASPECTEN	12
3.3.3 OPWEK VAN DUURZAME ELEKTRICITEIT	13
3.3.4 OVERIG	13
CONCLUSIE HUIDIGE SITUATIE	14
LEIDENDE PRINCIPES OP BASIS VAN DE HUIDIGE SITUATIE	14
3.4 GEWENSTE SITUATIE: TOEKOMSTBESTENDIG PERSPECTIEF 'T HANIK	14
3.4.1 KANSSEN EN OPLOSSINGSRICHTINGEN	14
3.4.2 RISICO'S / BEDREIGINGEN	16
CONCLUSIE GEWENSTE SITUATIE	17
AANVULLINGEN LEIDENDE PRINCIPES OP BASIS VAN DE GEWENSTE SITUATIE:	17
3.5 VAN HUIDIG NAAR GEWENST	17
CONCLUSIE VAN HUIDIGE NAAR GEWENST	18
AANVULLINGEN LEIDENDE PRINCIPES OP BASIS VAN DE GEWENSTE SITUATIE:	18
4 VERVOLG: LEIDENDE PRINCIPES, UITGANGSPUNTEN, KADER EN AANBEVELINGEN	19
4.1 LEIDENDE PRINCIPES	19
4.2 AANBEVELINGEN	19
5 ROUTEKAART	20
5.1 STAPPEN IN DE ROUTEKAART	20
5.2 DE EERSTVOLGENDE STAP, FASE 1B: GEBIEDSAGENDA	20
BRONNEN	23
BIJLAGE UITGANGSPUNTEN VOOR EEN INTEGRALE GEBIEDSONTWIKKELING VAN 'T HANIK	24

Samenvatting

Inleiding

Onder het programma “Venlo Circulaire en Duurzame Hoofdstad” werkt de gemeente aan een nieuwe toekomst en een groen Venlo. Het programma omvat nieuwe energie, nieuwe natuur en nieuw gebruik. Om de klimaatambities waar te maken, als het gaat om nieuwe energie, betekent dit dat gekeken wordt naar nieuwe manieren om energie op te wekken door zon en wind. Dit is verder uitgewerkt in het Beleidskader Nieuwe Energie. Dit kader richt zich op het vinden van een breed gedragen invulling van de lokale en regionale opgave voor het opwekken van **Nieuwe Energie**.

De gemeente stelt de opgave voor energieopwekking in een breder perspectief en spreekt van ‘energieke gebiedsontwikkeling’. Het gaat niet enkel om klimaatdoelstellingen maar juist ook om economische, maatschappelijke en ruimtelijke beleidsdoelstellingen die elkaar moeten versterken. Al deze ingrediënten voor de opgave maken dat het gaat om integrale duurzame gebiedsontwikkeling.

Aanpak gebiedsverkenner

De eerste stap hierin is een goed beeld krijgen van wat er daadwerkelijk speelt in het gebied. Hiervoor is in de periode mei-juni 2023, de gebiedsverkenner ingezet. In deze maanden zijn interviews afgenomen met belanghebbenden uit het gebied Hanik. Dialoog heeft plaatsgevonden met 25 belanghebbenden, uit de volgende categorieën: landbouw, gebruikers, natuur, waterschap, ondernemers, grondeigenaren, energiecoöperatie en bewoners.

De uitkomsten van de gebiedsverkenning zijn beschreven in deze rapportage.

Conclusies

Huidige situatie

Bewoners en ondernemers waarderen 't Hanik en benoemen de volgende kernkwaliteiten:

Het gebied heeft een weids karakter en wordt gekarakteriseerd door rust en ruimte;

-'t Hanik functioneert als agrarisch gebied

-Het gebied wordt omgrensd door natuurgebied (Natura-2000).

Men ziet of vermoed impact van de diverse opgaven, stikstof, energietransitie, natuurontwikkeling, op deze kernkwaliteiten maar missen duidelijkheid en een samenhangend perspectief. Er is behoefte aan een integrale aanpak. Inwoners erkennen de noodzaak om aan de slag te gaan met de energieopgave. Echter, de keuze voor 't Hanik als zoekgebied voor opwek wordt niet altijd begrepen en tast mogelijk de kernkwaliteiten aan.

De geografische ligging van 't Hanik, relatief solitair van de omliggende kernen, maakt dat het gebied vatbaar is voor onder andere drugscriminaliteit en afvaldumping. Infrastructuur is een aandachtspunt met name vanwege veiligheid, bereikbaarheid en het onderhoud. Het werken aan vertrouwen in de gemeente verdient aandacht.

Gewenste situatie

Een logische combinatie lijkt om in 't Hanik natuur EN landbouw voor de toekomst beide te behouden in een toekomst bestendige samenhang. Ook recreatief heeft 't Hanik veel te bieden, dit wordt tot nu toe onderbenut en gekeken kan worden dit te versterken.

Duurzame energie opwek kan onderdeel zijn van de toekomstige situatie. Of dit windmolens en/of zonnepanelen zijn en de grootte en positie van de locatie, daarover zijn de meningen verdeeld. De ontoereikende netinfra vraagt om creatieve decentrale oplossingen.

Betrokkenen zien voor 't Hanik grote mogelijkheden als het gaat om natuurontwikkeling en versterking van het omliggend natura-2000 gebied. Echter, daar waar bewoners hier sterk voorstander van zijn, heerst bij agrariërs meer huivering. Men ziet kansen om in de combinatie van duurzame opwek met andere functies deze nieuwe functie een plek te geven. Te denken valt aan de combinatie met natuur, recreatie, maatschappelijke investeringen, landbouw en waterberging.

Overige kansen worden gezien in versterken natuur door natuur inclusieve landbouw, teelt duurzame gewassen.

In het proces zou dit gebied een pilot kunnen zijn voor toekomstbestendige landbouw in relatie tot natuur waarbij water en bodem leidend zijn.

Van huidige naar gewenst

Als eerste stap is behoefte aan een integraal plan voor de toekomst van 't Hanik: een visie en een route om daar te komen. De gemeente moet hierin haar rol als procesregisseur pakken, transparant communiceren en de partijen in het gebied betrekken en initiatieven van onderop faciliteren.

De meeste bevrageden geven daarnaast aan betrokken te willen worden bij een eventueel vervolgproces.

Enkele agrariërs zijn bereid te investeren in duurzame energie opwek en ook het samen ontwikkelen, als gebied / buurt, van een duurzaam project wordt als optie gezien.

Leidende principes

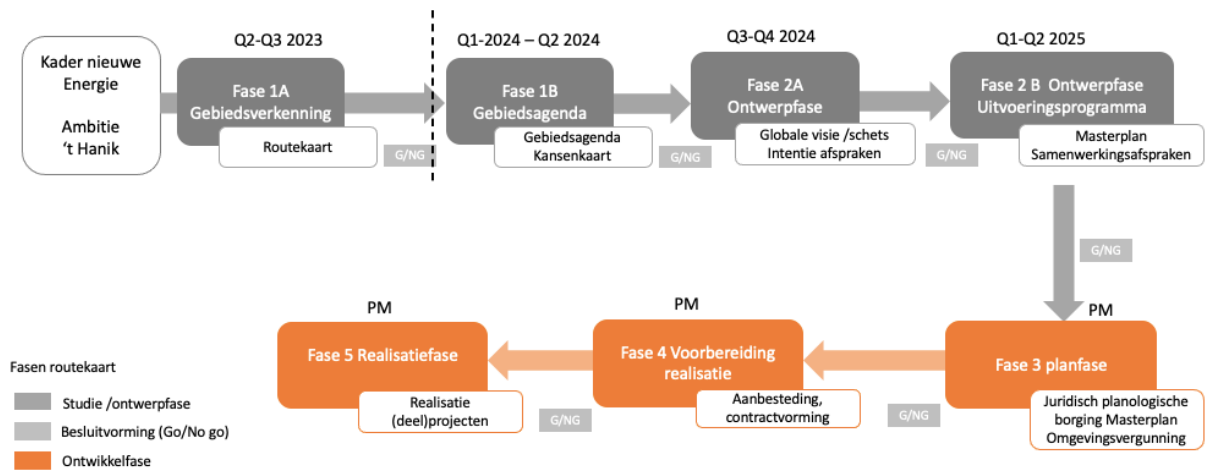
Aan de hand van de beschreven conclusies zijn enkele leidende principes gedefinieerd die als 'kapstok' kunnen dienen voor een eventueel vervolgproces, te weten:

1. Behoud en toekomstbestendig versterken van ruimtelijk- functionele waarden:
 - Belevingswaarden: rust en ruimte
 - Gebruikswaarden: natuur en landbouw
2. Proces uitgangspunten:
 - openheid
 - duidelijkheid
 - zichtbaarheid als gemeente
3. Innovatie als kracht
 - Toekomstbestendige landbouw in relatie tot natuur ontwikkelen
 - Innovatieve kansen pakken: Pilot gebied water en bodem leidend, Toepassen decentrale energieoplossingen
4. Dubbel ruimtegebruik

Aanbevelingen

De gebiedsverkenning leidt tot de volgende aanbevelingen en routekaart:

- Wacht niet met het nemen van vervolgstappen
- Gebruik de stappen van de integrale gebiedsontwikkeling als kapstok (zie bijlage voor de uitgangspunten integrale gebiedsontwikkeling voor 't Hanik)
- Maak een tussenstap door samen met de belanghebbenden een gebiedsagenda op te stellen waarin kaders en doelen voor de gebiedsvisie worden bepaald
- Neem als gemeente de regie op het tot stand brengen van de gebiedsagenda als opmaat naar een samenhangende gebiedsvisie.

Het gezamenlijk met de belanghebbenden opstellen van een gebiedsagenda, en aanbieden aan de gemeente, is de eerstvolgende stap. Het **doel** van de gebiedsagenda is prioritaire opgaven en kansen helder krijgen, de juiste kennis hierover vergaren, en eigenaarschap opbouwen voor het vervolg. De gemeente wordt geadviseerd de regie te pakken en in het proces de diverse belanghebbenden op de juiste wijze betrekken.

1 Inleiding

1.1 Context

Ambitie

Onder het programma “Venlo Circulaire en Duurzame Hoofdstad” werkt de gemeente aan een nieuwe toekomst en een groen Venlo. Het programma omvat nieuwe energie, nieuwe natuur en nieuw gebruik. Om de klimaatambities waar te maken, als het gaat om nieuwe energie, wordt onder andere gekeken naar nieuwe manieren om energie op te wekken door zon en wind. Dit is vastgelegd in het beleidskader ‘Nieuwe Energie’. ‘t Hanik is één van de mogelijke gebieden voor grootschalige opwek van duurzame energie benoemd in dit beleidskader.

De huidige actualiteiten waaronder de stijgende energieprijzen, het toegenomen urgentiebesef, maar onder andere ook de problematiek rondom stikstof en ontwikkelingen in de landbouw maken een integrale verkenning van ‘t Hanik noodzakelijk. De gemeente stelt daarom de energieopgave in een breder perspectief met als ambitie om een toekomstbestendig perspectief voor ‘t Hanik op te stellen. Niet slechts klimaatdoelstellingen moeten worden nagestreefd, maar juist ook ruimtelijke, economische en maatschappelijke beleidsdoelen. Doel is deze zodanig te integreren dat ze elkaar daar versterken en samen dit gebied een robuuste (toekomstbestendige) bestemming geven. De samenhang tussen deze ingrediënten maken dat het gaat om een integrale duurzame gebiedsontwikkeling ofwel **een energieke gebiedsontwikkeling**.

Vertrekpunt gebiedsverkenning: Beleidskader nieuwe energie Venlo

Vertrekpunt voor de gebiedsverkenning is het genoemde, begin 2022, opgestelde Beleidskader Nieuwe Energie. Dit beleidskader richt zich op het vinden van een breed gedragen invulling van de lokale en regionale opgave voor het opwekken van duurzame vormen van energie. In dit beleidskader is ‘t Hanik beschreven als één van de potentiegebieden voor de grootschalige opwek van duurzame energie in combinatie met andere opgaven in het gebied onder de noemer ‘energieke gebiedsontwikkeling’. De relevante uitgangspunten voor de opwek van duurzame energie in een dergelijke gebiedsontwikkeling staan genoemd in het beleidskader. Hieronder vallen perspectief voor de langere termijn, vertrekken vanuit de RES, meervoudig ruimtegebruik, benadering vanuit landschapswaarden en ontwikkelen met betrokkenheid van inwoners en bedrijven. De aangescherpte voorkeursvolgorde zon (kamerbrief nr. 1310 van 26 oktober 2023) en de nieuwe normen voor windturbines (concept gepubliceerd dd 11 oktober 2023) zijn relevante aanvullende uitgangspunten voor eventuele opwek van hernieuwbare energie in ‘t Hanik.

Interne omgevingsanalyse

Als basis voor de gebiedsverkenning heeft daarnaast een interne sessie omgevingsanalyse bij de gemeente plaats gevonden. In deze sessie is gekeken naar kaders (opgaven en doel omgevingsmanagement), de omgeving (thema’s en belanghebbenden) in het zoekgebied. Kijkend naar opgaven is uit de sessie gebleken dat het gebied te maken heeft met tenminste de volgende opgaven:

Natuur en landschap

Transitie nationaal park de Maasduinen naar een regionaal landschap
Ecologische verbinding Reichswald – Meinweg
Zorg voor N2000 in de directe omgeving, o.a. natte natuur incl. vogels

Water

Vasthouden van water / tegengaan van verdroging door o.a. Aviko, bruinkoolwinning, hoogwatergeul, grondwateronttrekking

Energie

Energie als nieuwe economische drijver in het gebied

Landbouw

Stikstof reductie opgave
Doelen n.a.v. NPLG

Recreatie

Recreatieve verbindingzone

Recreatie als onderdeel van het nationaal park de Maasduinen - uitloopgebied

Grensgebied

Het grensgebied toegankelijk en aantrekkelijk maken. Daarbij kijken naar ontwikkelingen die over de grens spelen.

Omgeving / participatie

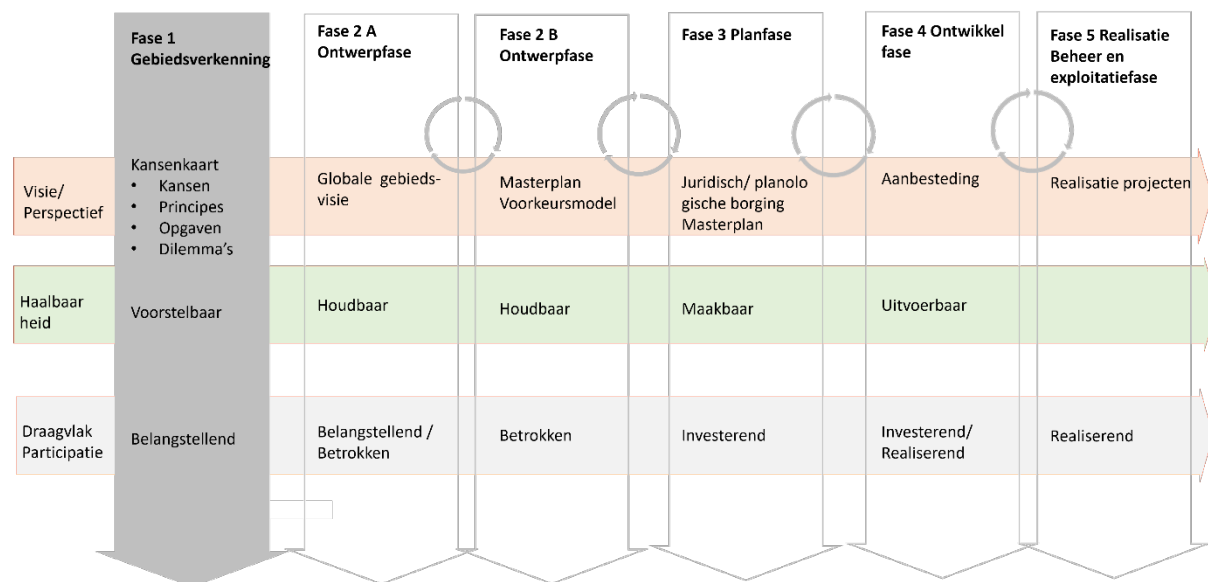
Verbinding maken tussen het dorp Lomm en de opgave van de gemeente Venlo

Terugdringen milieuverontreinigingen in het gebied

Fasering

De integrale gebiedsontwikkeling 't Hanik wordt gefaseerd aangepakt.

Aan het einde van elke fase wordt besloten of een eventuele vervolgfase wordt uitgevoerd. Dwars op de fasen staan 4 terugkerende aspecten: totstandkoming inhoud, de omgevingsparticipatie, besluitvorming en communicatie. In onderstaand schema "hoofdfasen integrale gebiedsontwikkeling 't Hanik" is dit schematisch weergegeven.

Hoofdfasen gebiedsontwikkeling 't Hanik

In fase 1 heeft de gemeente het initiatief genomen een gebiedsverkenning te laten uitvoeren en belanghebbenden te consulteren over wat zij zien als kernwaarden en -opgaven binnen het zoekgebied en wat zij van belang vinden om de ambitie en opgaven voor 't Hanik te realiseren. De gebiedsverkenning is uitgevoerd door een onafhankelijk extern bureau. Voorliggende rapportage bevat de resultaten van de gebiedsverkenning, aanbevelingen en een routekaart voor het vervolg.

1.2 Doel gebiedsverkenning

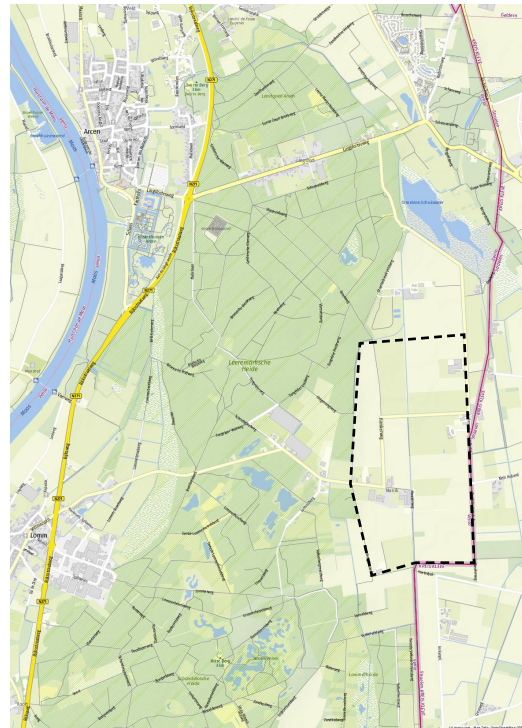
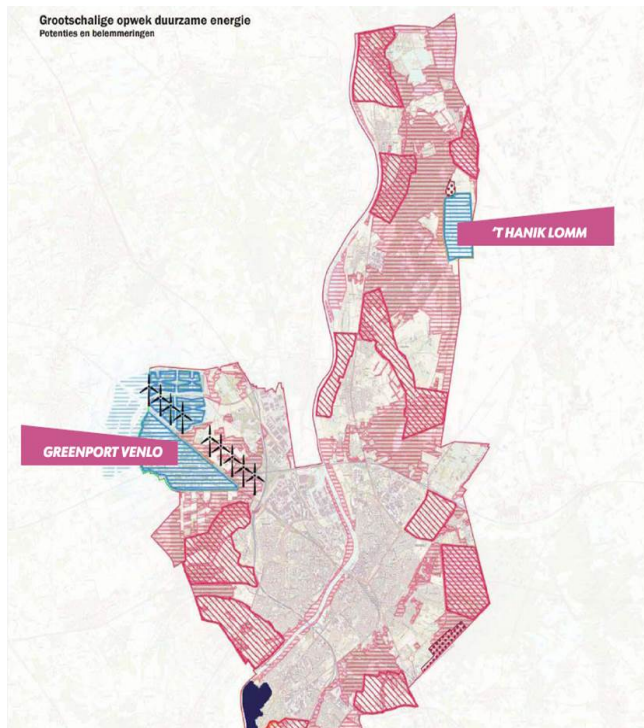
Doel van de gebiedsverkenning is om middels interviews met belanghebbenden input op te halen over bestaande problematieken, oplossingsrichtingen, (koppel)kansen en bedreigingen voor de integrale gebiedsontwikkeling 't Hanik, om daaruit (al dan niet ruimtelijke) conclusies te trekken en als bouwstenen te gebruiken voor een volgende fase.

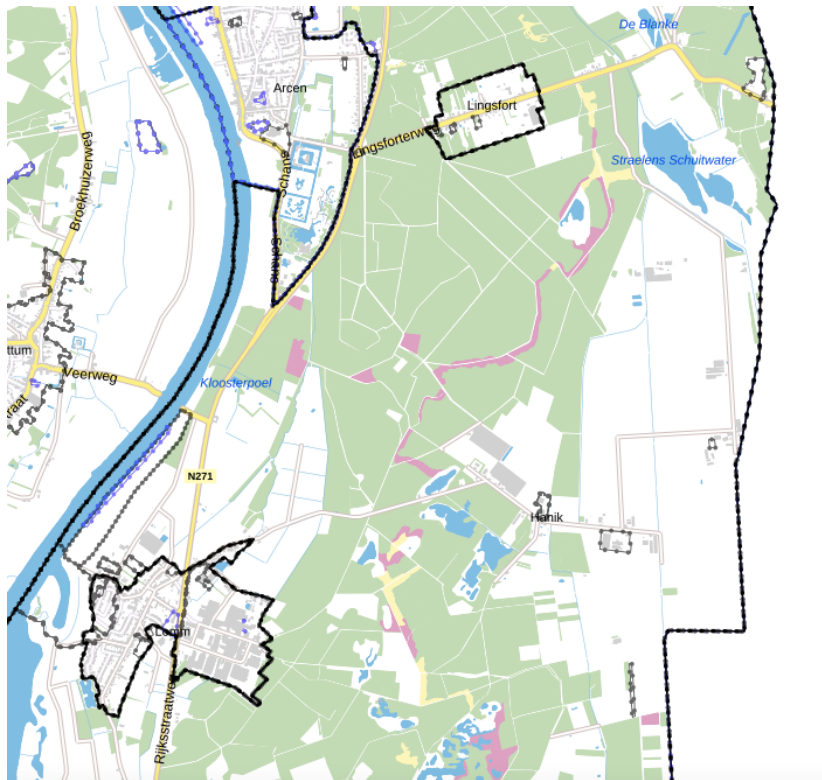
1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een beknopte beschrijving van het zoekgebied 't Hanik. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van de interviews met belanghebbenden opgenomen onderverdeeld in: 'huidige situatie', 'gewenste situatie' en 'van huidige situatie naar gewenste situatie'. Hoofdstuk 4 beschrijft uitgangspunten en aanbevelingen voor het vervolg. Hoofdstuk 5 tot slot bevat de routekaart voor een verdere aanpak van de integrale gebiedsontwikkeling.

2 Gebiedsbeschrijving

Het zoekgebied binnen deze gebiedsverkenning omvat het agrarisch gebied ten oosten van de Leermarksche Heide, gelegen aan de Duitse grens, genaamd: 't Hanik. Het gebied behoort oorspronkelijk tot het dorp Lomm, tevens de dichtstbijzijnde kern. Ten noorden van 't Hanik ligt de Lingsforterweg, alwaar het gelijknamige gehucht Lingsfort is gelegen. Op onderstaande kaartjes is links de ligging en begrenzing van 't Hanik in de regio aangegeven. Op het kaartje rechts is ingezoomd op de begrenzing van 't Hanik en de ligging in de directe omgeving. Opgemerkt wordt dat in enkele interviews ook aandachtspunten en aspecten zijn genoemd die buiten het afgebakende gebied liggen (o.a met betrekking tot Maasduinen, bedrijventerrein Spikweien, kernen Lomm en Arcen Velden). Gelet op de aard van de verkenning (brede gebiedsverkenning voor integrale gebiedsontwikkeling), zijn deze aandachtspunten ook in deze rapportage opgetekend.

Legenda	
plangebied	Gebiedsaanduidingen
Enkelbestemmingen	geluidzone
agrarisch	luchtvaartverkeerszone
agrarisch met waarden	vrijwaringszone
bedrijf	milieuzone
bedrijventerrein	veiligheidszone
bos	wetgevingzone
centrum	reconstruewstzone
cultuur en ontspanning	overige zone
detailhandel	Aanduidingen
dienstverlening	bouwaanduiding
gemengd	functiesanduiding
groen	lettertekensanduiding
horeca	maatvoering
kantoor	Figuren
maatschappelijk	as van de weg
natuur	dwarsprofiel
overig	gevelijn
recreatie	hartlijn leiding
sport	relatie
tuin	figuur IMRO2006
verkeer	Gebiedsgerichte besluiten
water	besluitgebied
wonen	besluitvlak
woongebied	besluitsubvlak
Dubbelbestemmingen	Structuurvisies
waterstaat	plangebied
leiding	Gescande kaarten
waarde	plangebied
Bouwvlakken	Overige besluiten
bouwvlak	plangebied

Vigerend bestemmingsplan Buitengebied Venray (2010)

't Hanik is van origine een nat broek- en veengebied dat zich bevindt op het middenterras van de Maasvallei. Vanuit het Duitse hoogterras wordt het gebied gevoed met grondwater. Historisch gezien heeft het gebied altijd gediend als grenszone, een direct gevolg van het lastig te doorwaden landschap.

De aanwezigheid van de zogenaamde scheidsgraaf markeert tot op de dag van vandaag deze functie. Hoewel de waterloop tegenwoordig niet meer de geografische grens tussen Nederland en Duitsland vormt, was dit tot ver in de middeleeuwen het geval. Het nabijgelegen Lingsfort kreeg een functie als 'voorde' alwaar doorgang werd geboden door het moerassige gebied.

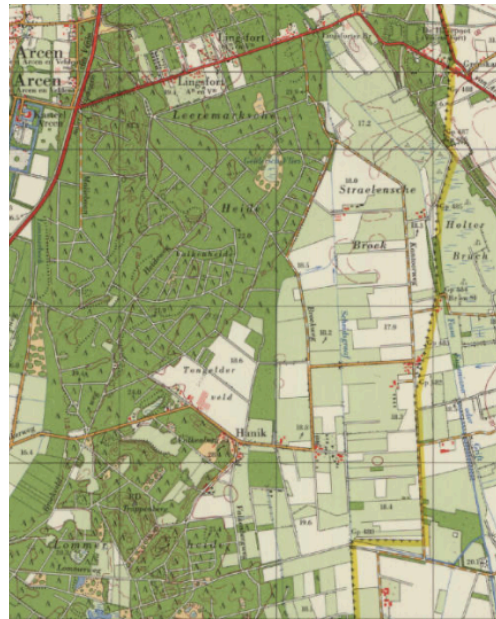
Lingsfort is historisch tevens van belang omdat het buurtschap in 1626 doorsneden werd door de 'Fossa Eugeniana', een kanaal dat de Rijn via de Maas met de Schelde moest verbinden. Tijdens de tachtigjarige oorlog gaf de regering de Spaanse Nederlanden opdracht voor dit project. Het moest de Rijnhandel van de republiek afsnijden en geleiden naar de Zuidelijke Nederlanden. Op de locatie van het oude, strategisch handig geïmponeerde, Lingsfort moest een sluisbrug herrijzen om het verschil in hoogte te overbruggen. Ter bescherming werd aan weerszijden van het kanaal een fort gebouwd. Hoewel het project wegens financiële redenen nooit afgerond werd, zijn de aarden wallen van zowel het kanaal als de bastions nog goed zichtbaar in het landschap.

Tot begin twintigste eeuw bestond het buurtschap uit een aantal boerenhoven die tevens dienden als verblijfplaats. Lingsfort deed nog steeds dienst als grensovergang, waar men kon verblijven als de grenzen gesloten bleken.

Ongeveer een eeuw geleden is het moerassige Hanik in cultuur gebracht als landbouwgebied. Tot op de dag van vandaag kenmerkt het zich door landbouw, tuinbouw en grootschalige veehouderijen in de nabijheid van natuur. Een structuur die ook aan Duitse zijde van de grens, in de gemeente Straelen, valt te herkennen. Natuurgebieden als de Leermarksche Heide en de Ravenvennen vormen een natuurlijke omgrenzing van het gebied en behoren allen tot Natura-2000 gebied De Maasduinen. Het noordelijk deel van 't Hanik, het Straelensbroek/ Straelens Schuitwater, is vrij recent heringericht, waarbij meer ruimte is gecreëerd voor vernatting van het landschap: een eigenschap die historisch gezien past bij de lokale geografie. Hanik is een grondwaterbeschermingsgebied en een deel, rond het pompstation, is waterwingebied.

2023

1980

1940

1900

3 Resultaat interviews gebiedsverkenning

3.1 Aanpak

Om de gebiedsverkenning gestructureerd uit te voeren, is als volgt te werk gegaan:

- › Voor het ophalen van de relevante informatie en input bij belanghebbenden van onderop is ervoor gekozen interviews af te nemen;
- › Het gebied kenmerkt zich door een diversiteit aan gebruikers, ondernemers, bewoners, beheerders, belangenorganisaties en overheden. Ieder met zijn of haar belangen in het gebied. De belanghebbenden kunnen grof weg worden onderverdeeld in de volgende categorieën waarbij belanghebbenden nadrukkelijk ook in verschillende categorieën kunnen vallen:

Landbouw	Agrariërs, veehouders, LLTB
Recreatie en cultuur	Toeristisch platform Maasduinen, Visit Noord-Limburg
Natuur	Stichting Limburgs Landschap, nationaal park De Maasduinen
Bewoners	Dorpsraad Lomm, bewoners 't Hanik (17)
Overheden	Provincie Limburg (i.r.t. NPLG), Waterschap Limburg
Ondernemers	Agrariërs, Ondernemersvereniging Spikweien
Grondeigenaren	Pachters, Agrariërs
Overig	Lokale energiecoöperatie

In de verkenningsfase is er voor gekozen om een vertegenwoordiging van belanghebbenden uit diverse geledingen voor de interviews uit te nodigen. In totaal zijn in de periode mei – juli 2023, 25 interviews afgenomen. Het is belangrijk om in een eventuele volgende fase (opstellen gebiedsvisie) de omgevingsdialoog te verbreden en meer belanghebbenden te betrekken.

- › Het hoofddoel, het ophalen van input en het verkrijgen van inzicht in voor de belanghebbenden relevante aspecten/ bouwstenen om te komen tot een toekomstbestendig 't Hanik, is als vertrekpunt genomen voor het opstellen van een interviewleidraad. De interviews zijn onderverdeeld in 3 complementaire hoofdonderdelen:
 1. Context en huidige situatie 't Hanik;
Hoofdvragen: wat is de uitdaging en wat zijn sterke punten/kernkwaliteiten en zwakke punten, waarden en kenmerken van het gebied die er nu al zijn en waarmee de uitdaging aangegaan kan worden?
 2. De gewenste situatie;
Hoofdvragen: Wat is het perspectief voor het gebied, wat moet precies bereikt worden?
 3. Van huidig naar gewenst.
Hoofdvragen: wat is nodig voor een toekomstbestendig perspectief, wat precies is dan de opgave en hoe dat te bereiken?

3.2 Interpretatie bevindingen en conclusies

In paragrafen 3.3. tot en met 3.5 zijn de bevindingen en hoofdconclusies uit de interviews met belanghebbenden opgenomen. Daarvoor is gekeken naar de heersende inzichten, opvattingen, meningen, ideeën, ervaringen en wensen over de uitdaging / opgave vanuit kansen en mogelijkheden maar ook bedreigingen en risico's. Deze zijn afgeleid uit de separate interviews met belanghebbenden. Hieruit zijn de hoofdconclusies getrokken. Vervolgens zijn deze als totaalconclusie in deze rapportage weergegeven en zijn hieruit leidende principes gedefinieerd.

- › Daar waar in de tekst gesproken wordt over 'belanghebbenden' worden de belanghebbenden als collectief voor de geïnterviewde categorieën (landbouw, recreatie en horeca, gebruikers, natuur, bewoners, ondernemers, grondeigenaren) bedoeld;
- › Daar waar op relevante thema's grote verschillen, tegenstellingen en afwijkingen ten opzichte van heersende opvattingen (collectief) zijn geconstateerd uit de separate interviews is dit aangegeven onder het kopje "bijzonderheden/ aandachtspunten". Dit geldt ook voor geheel nieuwe inzichten.

3.3 Huidige situatie

3.3.1 Nut en noodzaak energietransitie en de opgave voor integrale gebiedsontwikkeling

- › De opgave voor de energietransitie vanuit de RES en de noodzaak hiermee aan de slag te gaan wordt door de geïnterviewden herkend;
- › De keuze voor 't Hanik als zoekgebied wordt niet altijd begrepen. Er heerst een licht gevoel van marginalisering ten opzichte van 'de rest van Venlo' wegens de geografische locatie van het gebied;
- › Dat een eventuele ontwikkeling in samenhang met de andere opgaven bekeken wordt, zoals vanuit de stikstofopgave, vindt men logisch. Men hoopt dat daarmee een duidelijke visie voor het gebied wordt opgesteld waarna ook voor de partijen in het gebied duidelijk is wat de koers is en ontwikkelingen die hieraan bijdragen door kunnen gaan;
- › Een integrale gebiedsontwikkeling wordt door een groot deel van de geïnterviewden als wenselijk gezien. Daarmee kan gestuurd worden op (ruimtelijke) kwaliteit en een duurzaam toekomstperspectief en wordt verrommeling en ad hoc handelen op ontwikkelingen voorkomen;
- › Een aantal geïnterviewden herkent deze wens niet. Het gebied functioneert goed en vanuit het gebied is er geen initiatief om te veranderen.

3.3.2 Ruimtelijke en maatschappelijke aspecten

Kernkwaliteiten zoekgebied 't Hanik

- › Rust en ruimte is een belangrijke kernkwaliteit van 't Hanik. Dit uit zich onder meer in de weidsheid van het gebied en haar ligging dicht bij de natuur;
- › Verder zien betrokkenen de agrarische functie van 't Hanik als kwaliteit;
- › De combinatie van natuur en landbouw waardeert men positief. Die combinatie zorgt ook voor diversiteit in flora en fauna in het gebied;
- › De nabijheid van diverse natuurgebieden (als onderdeel van Natura-2000 gebied De Maasduinen) maken het gebied aantrekkelijk voor recreatieve activiteiten als wandelen en fietsen, zowel voor inwoners als bezoekers;
- › Er is een grote variëteit aan flora en fauna aanwezig in (en om) het gebied;
- › 't Hanik wordt veelal gekarakteriseerd als 'coulisselandschap'.

Huidig functioneren: sterk

- › De herinrichting van het Straelensbroek als natuurgebied (in haar oorspronkelijke staat) wordt door betrokkenen veelal als positief gezien evenals de ontwikkeling van de Ravenvennen;
- › Hoewel 't Hanik relatief ver van de voorzieningen aan Nederlandse zijde van de grens gelegen is, zijn de voorzieningen aan Duitse zijde van de grens relatief goed bereikbaar;
- › Het Natura-2000 gebied geeft dieren mogelijkheid tot migratie;
- › Natuur en landbouw werken in goede samenhang.

Huidig functioneren: aandachtspunten en opgaven

- › De aanwezigheid van Natura2000-gebied De Maasduinen, in combinatie met de huidige (onduidelijkheid over) maatregelen rondom stikstofreductie, maakt de toekomstige positie van de in het gebied actieve boeren onzeker;
- › Natuur en landbouw conflicteert op sommige punten. Bijvoorbeeld meer onkruid, minder bemesten en gewasbescherming mogelijk. Aan de andere kant zorgen om milieu-impact, bijv. via watervervuiling, op omliggende natuur;
- › Het wegpompen van grondwater en aanleg van Ravenvennen maakt de grondwaterstand niet overal geschikt voor agrarische activiteit. In combinatie met droogte is dit een groot aandachtspunt vanuit agrariërs voor de toekomst. verdroging is ook aandachtspunt i.r.t. vitaliteit van de bossen;
- › Bewoners ervaren de aanwezigheid van het huidige aantal recreanten niet als storend, agrariërs geven daarentegen aan dat er af en toe gevaarlijke situaties ontstaan door aanwezigheid tractoren en recreanten op dezelfde wegen. 't Hanik is een 'werkgebied', dat brengt verkeersbewegingen en geluid met zich mee;

- › Gebied is niet erg toegankelijk en wegen zijn niet geschikt voor zware transportmiddelen.
- › Veiligheid Hanikerweg is een aandachtspunt. Op enkele plaatsen is de aanwezige infrastructuur slecht: wegen zijn onverhard en wegverlichting ontbreekt, dit maakt het gebied (o.a. voor hulpdiensten) slecht bereikbaar. Daarnaast wordt over het algemeen (te) hard gereden op de Hanikerweg.;
- › Er bestaat een onverharde wegverbinding richting het Duitse gehucht Auwel (Gm. Straelen). Bewoners geven aan dit graag verbeterd te zien, maar willen sluijverkeer tegengaan;
- › Aan de bosrand ten westen van 't Hanik is relatief veel sprake van afvaldumping en drugsriminaliteit;
- › Er is sprake van hangjongeren bij uitkijkpunt Straelensbroek, zorgt voor onveilig gevoel in het donker;
- › In het gebied is behoefte aan duidelijkheid over wat er nu al aan ontwikkelingen speelt en welke kant het gebied zich op gaat ontwikkelen. Gaan agrariërs weg of blijven ze? Komt er duurzame opwek, zijn er initiatieven en hoe concreet zijn die, of toch meer natuur? Men ziet dat opgaven op het gebied van stikstof, natuur, duurzame energie mogelijk landen in het gebied maar men heeft geen idee wat daar nu de status van is en wat men er van kan verwachten.
- › Door ontbreken visie ontstaat verrommeling van het gebied. De verkenning – gebiedsontwikkeling zou moeten bijdragen aan duidelijkheid en voorkomen verdere verrommeling.

3.3.3 Opwek van duurzame elektriciteit

- › Het grootste deel van de belanghebbenden erkent de noodzaak omtrent duurzame energie opwekking in het kader van de energietransitie en klimaatverandering;
- › Een aantal partijen geeft aan dat het veel te lang duurt voordat de gemeente duidelijkheid geeft over wat wel en wat niet kan. Faciliteer en stimuleer als gemeente duurzame projecten;
- › Veel boerenbedrijven en inwoners hebben reeds geïnvesteerd in duurzame energie opwekking in de vorm van zonnepanelen (veelal op woonhuis en stallen);
- › Betrokkenen geven aan het van belang te vinden dat 't Hanik als 'agrarisch werkgebied' wordt beschouwd. Ook in het kader van duurzame energie opwekking vinden met name agrariërs dat het gebied kan worden gezien als 'wingebied', er lopen zelfs al initiatieven;
- › Er ligt een relatief beperkte elektriciteitsinfrastructuur;
- › Er wordt variërend geantwoord op de vraag hoe de opgave voor opwek van duurzame energie ingevuld moet worden. Veelal hang dit af van de concrete invulling van een eventueel project, waarbij vaak wordt aangegeven dat men een voorkeur heeft voor opwek van zonne-energie middels zonnepanelen op daken, alvorens deze op land te plaatsen.

3.3.4 Overig

- › Enkele betrokkenen hebben een wantrouwende houding richting de gemeente;
- › Agrariërs en overige bewoners zijn relatief gescheiden communities;
- › Er is een dorpsraad aanwezig, maar deze is volgens enkele inwoners te veel op 'slechts' de kern Lomm gefocust;
- › Er mist een buurtvereniging.

Conclusie huidige situatie

- . Bewoners en ondernemers waarderen 't Hanik en benoemen de volgende kernkwaliteiten:
 - Het gebied heeft een weids karakter en wordt gekarakteriseerd door rust en ruimte;
 - 't Hanik functioneert als agrarisch gebied
 - Het gebied wordt omgrensd door natuurgebied (Natura-2000).

Men ziet of vermoed impact van de diverse opgaven, stikstof, energietransitie, natuurontwikkeling, op deze kernkwaliteiten maar missen duidelijkheid en een samenhangend perspectief. Er is behoefte aan een integrale aanpak.

Inwoners erkennen de noodzaak om aan de slag te gaan met de energieopgave. Echter, de keuze voor 't Hanik als zoekgebied voor opwek wordt niet altijd begrepen en tast mogelijk de kernkwaliteiten aan.

De geografische ligging van 't Hanik, relatief solitair van de omliggende kernen, maakt dat het gebied vatbaar is voor onder andere drugsriminaliteit en afvaldumping.

Infrastructuur is een aandachtspunt met name vanwege veiligheid en bereikbaarheid. en het onderhoud. Het werken aan vertrouwen in de gemeente verdient aandacht.

Leidende principes op basis van de huidige situatie

1. Behoud van ruimtelijk- functionele waarden:
 - Belevingswaarden: rust en ruimte
 - Gebruikswaarden: natuur en landbouw
2. Proces uitgangspunten
 - openheid
 - duidelijkheid
 - zichtbaarheid als gemeente

3.4 Gewenste situatie: toekomstbestendig perspectief 't Hanik

3.4.1 Kansen en oplossingsrichtingen

Ruimtelijke en maatschappelijke aspecten

- > Het is een agrarisch gebied dat de meeste geïnterviewden in één of andere vorm graag behouden. Mocht dit niet houdbaar zijn dan is ontwikkeling naar natuur evt. in combi met energieopwek als een kans;
- > Agrariërs zien landbouwgrond veelal liever niet ontwikkeld worden tot natuurgebied, betrokkenen met een andere achtergrond zien dit over het algemeen juist wel als iets positiefs;
- > Betrokkenen zijn over het algemeen voor behoud en versterking van omliggend natuurgebied, dit wordt ook door de provincie Limburg bevestigd;
- > Betrek het gebied over de landsgrens in de visieontwikkeling voor het gebied;
- > Natuuruitbreiding kan ook plaatsvinden in de vorm van natuur inclusieve landbouw. Dit sluit aan bij het bioplan Maasduinen die in dit gebied duurzame landbouw als kansrijk ziet;
- > Door de ligging van 't Hanik tussen recreatieve trekkers Arcen, Velden en het Duitse Straelen heeft het gebied een grote potentie als recreatief gebied;
- > Betere duiding aanwezigheid en historie 'Scheidsgraaf' en 'Fossa Eugeniana' vormt recreatief gezien een grote kans;
- > Recreatieve paden vormen geen route – soms houden ze midden in het veld op. Verbetering van deze recreatieve infrastructuur vormt een grote kans;
- > Er bevindt zich recreatieve potentie in het verbeteren van de fiets- en wandelverbindingen met Duitsland;
- > Enkele boeren denken na over herbestemming grond, bijvoorbeeld van agrarisch naar wonen;

- › Toevoeging van een boerencamping kan volgens betrokkenen invulling geven aan herbestemming agrarische grond;
- › De wens is om snelheidsbeperkende maatregelen op de Hanikerweg toe te passen om hard rijden tegen te gaan.

Opwek zonne- en/of windenergie

- › Betrokkenen geven aan het zonde te vinden landbouwgrond te benutten voor plaatsing zonnepanelen, mits dubbel gebruik. Voorkeur gaat uit naar benutten dakoppervlakten (van zowel bedrijfshallen, kassen en woningen) voor kleinschalige energie opwek, alvorens plaatsing zonnepanelen op waardevolle grond;
- › Veelal klinkt de wens bij de plaatsing van zonnepanelen deze zo ver mogelijk uit het zicht te plaatsen. Denk hierbij aan afstand tot perceelgrens en gebruik van groenbuffers om het weidse karakter van het gebied niet te verstoren. Betrokkenen willen verrommeling van het gebied tegengaan;
- › Enkele boeren geven aan geïnteresseerd te zijn in de plaatsing van een of meer (kleine) windmolens op eigen grond. Windmolens nemen minder plaats in, waardoor meer ruimte overblijft voor landbouw, zo stellen zij;
- › Een groot deel van de geïnterviewde bewoners laten veelal merken liever geen windmolens in het gebied te zien wegens geluid en horizonvervuiling;
- › Kleinschaligere zonnevelden, 1 -2 hectare, stuiten vrijwel niet op weerstand. Grotere velden worden met name door bewoners als onwenselijk gezien;
- › Als suggesties voor zonneveld-locaties worden het pompstation en de noordelijke driehoek van het gebied genoemd;
- › Zonneparken worden door enkele grondbezitters ook als industrie/ economische activiteit gezien;
- › Plaatsing van zonnepanelen op kassen wordt gezien als een kans;
- › Er is één energie-coöperatie actief op zoek naar ruimte voor de plaatsing van zonnepanelen in het gebied, te weten de 'Energie Cooperatie Groot-Venlo';
- › De grootste rendabiliteit bevindt zich in de combinatie zonne- en windenergie. Beide vormen versterken elkaar;
- › Veelal hebben belanghebbenden een positievere kijk op plaatsing van zonnepanelen/ windmolens als deze in coöperatief verband worden gerealiseerd en men er ook financieel voordeel aan ondervindt, zowel persoonlijk als in de vorm van een 'omgevingsfonds'. Een buurtcoöperatie zou een goede manier zijn om mensen mee te laten doen;
- › Er bevindt zich een vogeltrek tussen Ravenvennen en Straelens Schuitwater: plaatsing windmolens in 't Hanik zou vogelsterfte tot gevolg hebben;
- › Betrokkenen beschrijven de keuze voor 't Hanik als zoekgebied voor duurzame energie opwek vaak als 'onlogisch'. "Kijk liever naar gebieden nabij de woonkernen Velden, Lomm en Arcen, gezien de te overbruggen afstand" of op industrieterreinen, zo klinkt het. Ook het feit dat juist hier veel in de natuur is geïnvesteerd draagt bij aan het onbegrip voor deze plek;
- › Naast duurzame energieopwekking dient volgens experts ook te worden ingezet op 'energie-coaching' waarbij met name besparing van energie centraal staat;
- › Denk aan dubbel ruimtegebruik bij opwek van zonne-energie

Koppelkansen specifiek

- › Opwek van hernieuwbare energie is ook een verdienmodel. Als een project samen met het gebied wordt opgepakt is dit een kans om middelen te genereren voor het gebied, inwoners en ondernemers. Energie-coöperatie Groot-Venlo geeft aan sterke koppelkansen te zien tussen energie-opwek en maatschappelijke investering van winsten (in de vorm van een leefbaarheidsfonds) in bijvoorbeeld de lokale sportvereniging, straatverlichting etc.;
- › Vanuit de ondernemersvereniging van bedrijventerrein Spikweien is geopperd te kijken naar koppelkansen voor gebruik van energie-overschot bij de aanwezige bedrijven om zo het net minder te belasten;
- › De organisatie 'Natuurlijk Limburg' zet in op natuurbewust boeren, hier liggen mogelijke kansen voor agrariërs die het bedrijf anders moeten inrichten;
- › Plaatsing van zonnepanelen op land zou gecombineerd kunnen worden met begrazing door schapen: gras blijft immers groeien;

- › Natuur en grootschalige opwek van energie kan samen gaan en ook grootschalige opwek en recreatie bijv. door aanleg wandelpark en infocentrum duurzame energie;
- › Milieubelastende factoren zoals gif, mest, verdroging kan je vermijden door aanleg zonneveld en zo de milieu impact op een aanliggend natuurgebied verminderen en zo een overgangszone markeren. Een groen ontwerp van het zonneveld moet dan wel uitgangspunt zijn.

Innovatiekansen

- › Zet naast opwek ook in op opslag van elektriciteit middels bijvoorbeeld accu's of elektrolyzers;
- › Gezien de belasting van het stroomnet zal eerst ingezet moeten worden op de aanleg van een extra trafostations;
- › Duurzame innovatie zit ook in de omschakeling naar andere gewassen, bijvoorbeeld eiwitrijke gewassen, en natuurontwikkeling, zoals 'vernatting' van het gebied en het vasthouden van regenwater;
- › Gezien verdroging kan gedacht worden aan combinatie opwek zonne-energie en waterberging
- › Samenwerking met Duitsland op het gebied van energie om zo tot slimmere en efficiëntere oplossingen te komen.
- › Het gaat om een behapbaar gebied. Maak er een pilot gebied van om een toekomstbestendige landbouw in combi met natuur te ontwikkelen. Het is een kansrijk gebied om te 'oefenen' met Bodem en Water sturend in de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied.

3.4.2 Risico's / bedreigingen

Belanghebbenden zien de volgende risico's en bedreigingen voor een integrale gebiedsontwikkeling:

- › Er ligt nauwelijks infrastructuur voor elektriciteit in het gebied. Het bereiken van de hoogspanningsleiding aan de overzijde van de Maas is complex en daardoor duur. Dit remt mogelijk de duurzame opwek van elektriciteit;
- › Er dient voldoende omvang (zonnepanelen) te worden gerealiseerd alvorens organisaties als TENNET en Enexis meewerken aan nieuwe aansluitingen op het bestaande net;
- › Er heerst onduidelijkheid over effecten van mogelijke externe factoren (zoals bijv. vondst bijzondere plant/diersoort): hoe effectueert dit een investering in duurzame energieopwek?;
- › Uitdagingen op het gebied van water en natuur strekken zich uit over de landsgrens, dit maakt beleidvorming wellicht complex.

Conclusie gewenste situatie

Een logische combinatie lijkt om in 't Hanik natuur EN landbouw voor de toekomst beide te behouden in een toekomst bestendige samenhang. Ook recreatief heeft 't Hanik veel te bieden, dit wordt tot nu toe onderbenut en gekeken kan worden dit te versterken.

Duurzame energie opwek kan onderdeel zijn van de toekomstige situatie. Of dit windmolens en/of zonnevelden zijn en de grootte en positie van de locatie, daarover zijn de meningen verdeeld. De ontoereikende netinfra vraagt om creatieve decentrale oplossingen.

Betrokkenen zien voor 't Hanik grote mogelijkheden als het gaat om natuurontwikkeling en versterking van het omliggend natura-2000 gebied. Echter, daar waar bewoners hier sterk voorstander van zijn, heerst bij agrariërs meer huivering.

Men ziet kansen om in de combinatie van duurzame opwek met andere functies deze nieuwe functie een plek te geven. Te denken valt aan de combinatie met natuur, recreatie, maatschappelijke investeringen, landbouw en waterberging.

Overige kansen worden gezien in versterken natuur door natuur inclusieve landbouw, teelt duurzame gewassen.

In het proces zou dit gebied een pilot kunnen zijn voor toekomstbestendige landbouw in relatie tot natuur waarbij water en bodem leidend zijn.

Aanvullingen leidende principes op basis van de gewenste situatie:

Behoud en toekomstbestendig versterken van ruimtelijk- functionele waarden:

- Belevingswaarden: rust en ruimte
- Gebruikswaarden: natuur en landbouw

Innovatie als kracht

- toekomstbestendige landbouw in relatie tot natuur ontwikkelen
- innovatieve kansen pakken: Pilot gebied water en bodem leidend, Toepassen decentrale energieoplossingen

Dubbel ruimtegebruik

3.5 Van huidig naar gewenst

- > De meeste betrokkenen zien de gemeente als kaderstellend en als 'procesregisseur' waar de kerntaak zich bevindt in het afwegen van belangen – hierbij wordt veelal met klem gesteld dat de gemeente ook de doelen van betrokkenen zwaar dient mee te wegen;
- > De rol van de gemeente bevindt zich volgens bevrageden ook in het beter informeren van betrokkenen. Geef aan welke stappen worden doorlopen in de ontwikkeling van 't Hanik, zodat men niet 'voor verrassingen komt te staan'. Dit kweekt vertrouwen, zo wordt gesteld;
- > Maak samen een integraal toekomstplan zodat niet ad hoc wordt geacteerd op ontwikkelingen maar een samenhangend plan waarin duidelijk wordt wat de gewenste kwaliteiten (en daarbij horende functies) op termijn in het gebied zijn. Stel dit gezamenlijk op en maak het uitvoerbaar.
- > Vanuit de provincie wordt al gewerkt aan de POVI, middels landschappelijke systeem analyse wordt een overzicht verkregen van het functioneren van het gebied om zo een toekomstvisie te schrijven. De provincie functioneert hier als regisseur, gemeenten praten nadrukkelijk mee;

- › Onderhoud als gemeente goed contact met de buurt, zo ontstaat een gevoel van betrokkenheid wat nu ontbreekt;
- › Er zijn regelingen voor verduurzaming van particulier vastgoed beschikbaar: maak als gemeente beter kenbaar hoe een huis/pand/ bedrijfseigenaar hier gebruik van kan maken;
- › Agrariërs geven veelal aan bereid te zijn mee te investeren in duurzame energie als dit voor hen ook iets oplevert;
- › De meeste belanghebbenden geven aan betrokken te willen worden bij een eventueel vervolgproces. Het gros geeft aan met name goed geïnformeerd te willen worden om dan zijn/haar mening te kunnen uiten, een enkeling is ook bereid mee te denken in mogelijke visievorming. Belangrijk is dat de gemeente aangeeft wat zij met de input heeft gedaan;
- › Betrokkenen hebben in het kader van duidelijkheid behoefte aan een overzichtelijke visie waarin keuzes worden gemaakt;
- › Enkele agrariërs wachten op herbestemming grond zodat ze verder kunnen met ontwikkeling. De gemeente kan een faciliterende rol hebben door, indien gewenst door ondernemers in het gebied, nieuwe bestemmingen mogelijk te maken;
- › Ontwikkeling van het gebied en oplossing van de opgaven zou geleidelijk moeten gebeuren: neem er de tijd voor. Te snelle beslissingen leiden tot onrust;
- › Faciliteer als gemeente de projecten waar ondernemers en burgers mee komen. De transitie kan je alleen samen bewerkstelligen;
- › Het als buurt zelf ontwikkelen van een duurzaam project wordt als optie gezien.

Conclusie van huidige naar gewenst

Als eerste stap is behoefte aan een integraal plan voor de toekomst van 't Hanik: een visie en een route om daar te komen. De gemeente moet hierin haar rol als procesregisseur pakken, transparant communiceren en de partijen in het gebied betrekken en initiatieven van onderop faciliteren.

De meeste bevrageden geven daarnaast aan betrokken te willen worden bij een eventueel vervolgproces.

Enkele agrariërs zijn bereid te investeren in duurzame energie opwek en ook het samen ontwikkelen, als gebied / buurt, van een duurzaam project wordt als optie gezien.

Aanvullingen leidende principes op basis van de gewenste situatie:

Maatschappelijke betrokkenheid: stimuleren van

- Eigen betrokkenheid bewoners en ondernemers bij energieke gebiedsontwikkeling
- Eigen initiatieven uit het gebied

4 Vervolg: leidende principes, uitgangspunten, kader en aanbevelingen

4.1 Leidende principes

De opgaven genoemd binnen de gemeente bij de start van de gebiedsverkenner worden herkend in het gebied. De leidende principes bieden kans deze opgaven in te vullen samen met inwoners. Dat geldt voor de energietransitie maar ook voor de andere opgaven. Samenvattend zijn de volgende leidende principes benoemd:

1. Behoud en toekomstbestendig versterken van ruimtelijk- functionele waarden:
 - Belevingswaarden: rust en ruimte
 - Gebruikswaarden: natuur en landbouw
2. Proces uitgangspunten:
 - openheid
 - duidelijkheid
 - zichtbaarheid als gemeente
3. Innovatie als kracht
 - Toekomstbestendige landbouw in relatie tot natuur ontwikkelen
 - Innovatieve kansen pakken: Pilot gebied water en bodem leidend, Toepassen decentrale energieoplossingen
4. Dubbel ruimtegebruik

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de interviews wordt geconcludeerd dat 't Hanik in praktijk een 'vergeten gebied' is waar meerdere thema's spelen die nu aandacht en actie nodig hebben. Voorbeelden hiervan zijn de impact van de landelijke stikstofregelingen op het gebied en andersom het effect van de ontwikkelingen in het gebied op de Maasduinen en daarvoor gestelde doelen. Daarbij komt de opgave voor de opwek van duurzame energie die eveneens urgent is en vraagt om keuzes en waarvan wij concluderen dat er voldoende potentie is in het gebied deze nader te onderzoeken. Deze urgentie maakt dat er nu momentum is om een proces te starten en hier als gemeente regie op te zetten.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

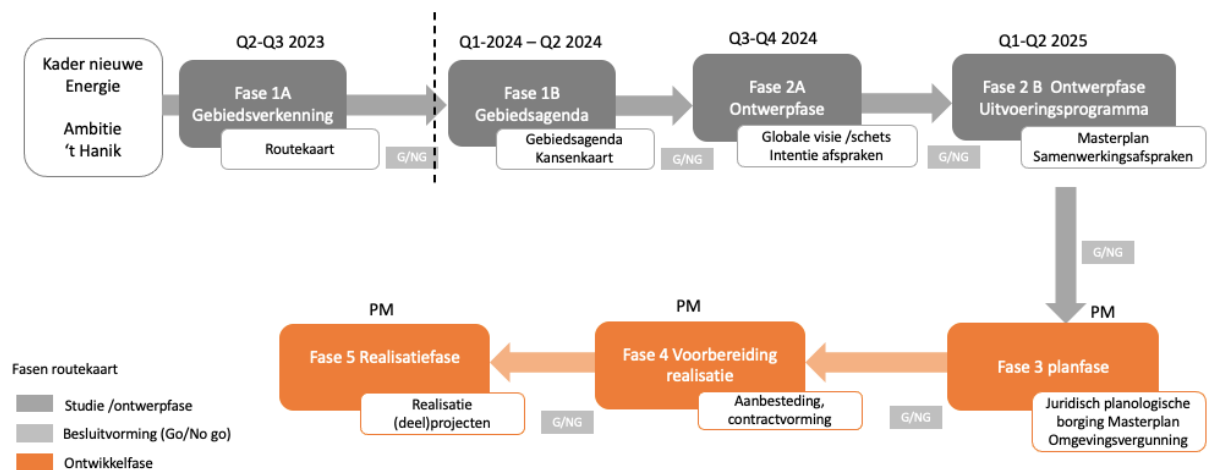
- Wacht niet met het nemen van vervolgstappen
- Gebruik de stappen van de integrale gebiedsontwikkeling als kapstok (zie bijlage voor de uitgangspunten integrale gebiedsontwikkeling voor 't Hanik)
- Maak een tussenstap door samen met de belanghebbenden een gebiedsagenda op te stellen waarin kaders en doelen voor de gebiedsvisie worden bepaald
- Neem als gemeente de regie op het tot stand brengen van de gebiedsagenda als opmaat naar een samenhangende gebiedsvisie.

In het volgende hoofdstuk worden deze aanbevelingen vertaald in een routekaart.

5 Routekaart

5.1 Stappen in de routekaart

Onderstaande routekaart bevat de stappen die de gemeente kan zetten in 't Hanik om te komen tot een toekomstbestendige en robuuste ontwikkeling van 't Hanik. De inhoudelijke uitwerking van agendapunten en thema's is gekoppeld aan stappen binnen het proces en fasen van integrale gebiedsontwikkeling. Daarbij wordt van grof naar fijn gewerkt en worden keuzes en afwegingen voor het maken van keuzes steeds ter besluitvorming voorgelegd. Er is een koppeling gelegd met de (ruimtelijke) producten en het creëren van draagvlak (zie bijlage). Daarnaast is uitgangspunt dat iedere fase afgesloten wordt met een duidelijk go / no go besluit dat als basis dient (inhoudelijk en participatief) voordat een vervolfase wordt opgestart.

In de routekaart zit een duidelijke knip tussen fasen 1 en 2 en de vervolfasen. Tot en met het opstellen van een Masterplan (fase 2b) betreft het een **studiefase**. In deze fase staat de ruimtelijk en bedrijfsmatige uitwerking van het concept centraal. Via de gebiedsgerichte en integrale werkwijze en in dialoog met de omgeving wordt de gebiedsontwikkeling en het concept uitgewerkt. Er is steeds sprake van een iteratief proces waarin de genoemde agenda en thema's terugkomen en van grof naar fijn uitgewerkt worden per fase.

De fasen 3 t/m 5 betreffen de **ontwikkelfase**. De planning daarvoor is nu nog niet te voorzien. De omvang, doorlooptijd, rolverdeling en volgorde van de benodigde werkzaamheden is immers sterk afhankelijk van het resultaat uit de voorgaande fasen en de strategische en inhoudelijke keuzes die in de studie fase gemaakt worden.

5.2 De eerstvolgende stap, Fase 1b: gebiedsagenda

Het opstellen van de gebiedsagenda is de eerstvolgende stap. In deze fase worden de kaders voor de gebiedsontwikkeling verduidelijkt en in ieder geval de verdiepende vragen, die in de gebiedsverkenning naar boven zijn gekomen, beantwoord.

De volgende vragen zijn naar voren gekomen in de gebiedsverkenning:

- > Kan een verdiepende analyse gemaakt worden van de opgaven en typering van het gebied?
- > Wat is de energiebehoefte en wat is het concrete doel voor energieopbrengst in 't Hanik?
- > Wie gaat de energie gebruiken die eventueel wordt opgewekt?
- > Wat zijn de specifieke randvoorwaarden en spelregels waaronder initiatieven rondom duurzame energie opwek kunnen landen in het gebied?

- › Hoe richten we het participatieproces verder in en wat is hierbij de rol van de gemeente als procesregisseur?
- › Hoe houden we in de gebiedsagenda rekening met de verschillende snelheden van processen en ontwikkelingen in het gebied?
- › Hoe wordt in het vervolgproces omgegaan met de relatie tussen 't Hanik en Duitsland?

Door het beantwoorden van de vragen wordt de gebiedsverkenning verdiept en aangevuld. Daarna kan de gebiedsagenda opgesteld worden.

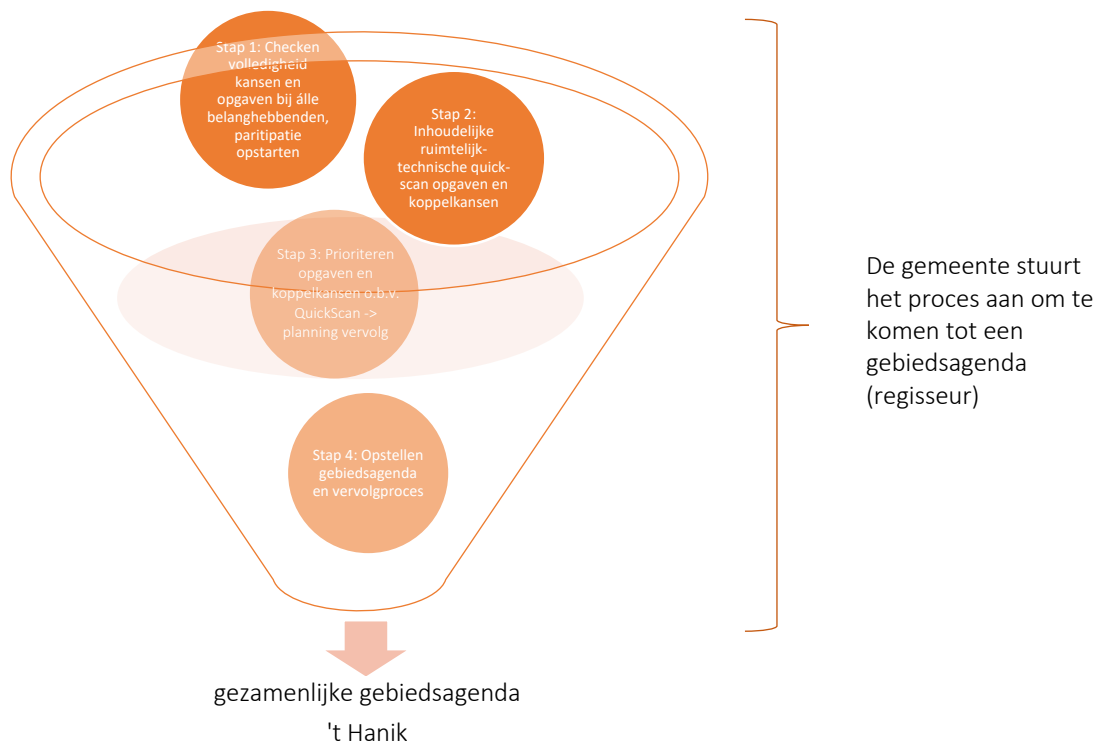
Het **doel** van de agenda is:

- › Spelregels en prioritaire opgaven en kansen voor de gebiedsontwikkeling 't Hanik helder krijgen;
- › Concretisering van de samenhang tussen de verschillende opgaven en thema's opgehaald in de gebiedsverkenning;
- › De juiste kennis vergaren en delen om tot een gelijkwaardig informatieniveau te komen van alle betrokkenen zodat men volwaardig kan participeren in het proces;
- › Als gemeente en belanghebbenden samen de gebiedsagenda voor 't Hanik bepalen en daarmee eigenaarschap voor het vervolg opbouwen.

De volgende **acties** zijn nodig om de agenda op te stellen:

- › Identificeren randvoorwaarden en spelregels voor gebiedsvisie;
- › Ruimtelijk vertalen van de opgaven uit de gebiedsverkenning;
- › Prioriteren opgaven, kansen, thema's voor het gebied;
- › Tijdsplan en horizon totale gebiedsontwikkeling concretiseren, in verhouding tot andere lopende processen in het gebied.

Om tot deze agenda te komen stellen wij de onderstaande stappen voor.

Resultaat van deze fase is een gebiedsagenda waarin duidelijk is welke opgaven en kansen op de agenda staan, welk proces gevolgd wordt om de agenda te realiseren en wat het tijdspad is. Deze agenda wordt gezamenlijk door inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de betrokken wethouders aangeboden aan de gemeenteraad. Dit benadrukt het eigenaarschap van alle belanghebbenden voor de agenda.

Bronnen

[https://www.resnml.nl/media/2021-07/RES-Noord--en-midden---1.0-Def.\(1\).pdf](https://www.resnml.nl/media/2021-07/RES-Noord--en-midden---1.0-Def.(1).pdf)

<https://www.limburg.nl/onderwerpen/omgeving/omgevingsvisie/omgevingsvisie/>

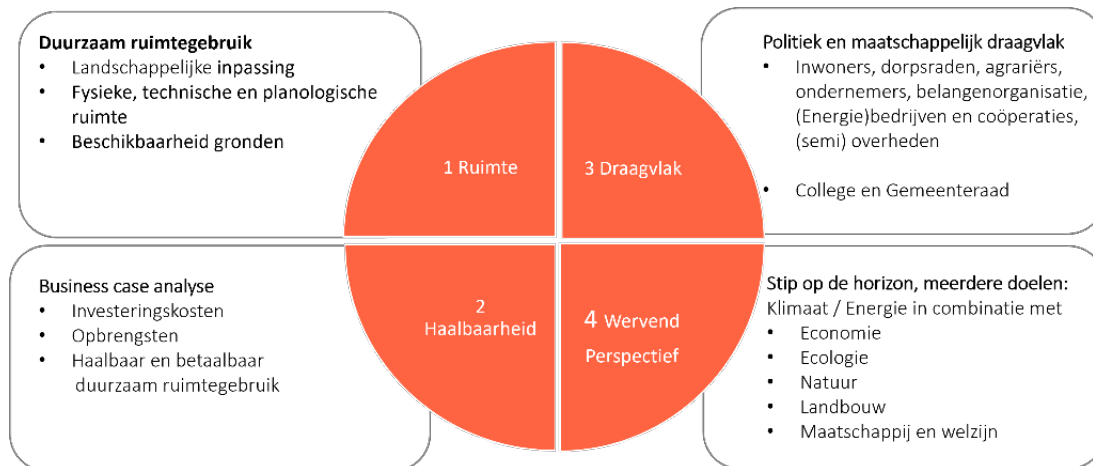
Concluderend kunnen de volgende uitgangspunten voor een vervolgproces worden benoemd:

- > De resultaten van deze gebiedsverkenning en de daarop gebaseerde leidende principes
- > Een gestructureerde samenwerking met zorgvuldige participatie
- > Een gebiedsgerichte en integrale aanpak, waarbij de samenhang tussen aanwezige functies en de genoemde leidende principes, waaronder energieopwekking, centraal staan.

Een dergelijke ontwikkeling is echter een complex proces waar veel partijen bij betrokken zijn. Het vraagt om een helder procesontwerp en fasering waarbij voor eenieder duidelijk is wat per fase bereikt moet worden, hoe dat wordt gedaan, welke keuzen voorliggen en welke afwegingen daarbij gemaakt moeten worden.

Het procesontwerp en de fasering moeten uiteindelijk leiden tot een gedragen plan voor de gebiedsontwikkeling. Een plan dat een uitnodigende ontwikkelingsrichting met perspectief voor het gebied biedt maar tegelijkertijd ook realistisch en haalbaar moet zijn (o.a. ruimtelijk, programmatisch, economisch, technisch, juridisch en organisatorisch).

Voor een robuust en duidelijk toekomstperspectief voor 't Hanik is het daarom zaak om met de input uit de gebiedsverkenning de opgaven te concretiseren en gebied-specifiek aan te pakken. Voor een goede balans en als kader hiervoor wordt uitgegaan van 4 samenhangende pijlers voor een duurzame gebiedsontwikkeling.

Samenhangende pijlers duurzame gebiedsontwikkeling

Langs deze pijlers kan de verdere ontwikkeling van het zoekgebied worden vormgegeven.

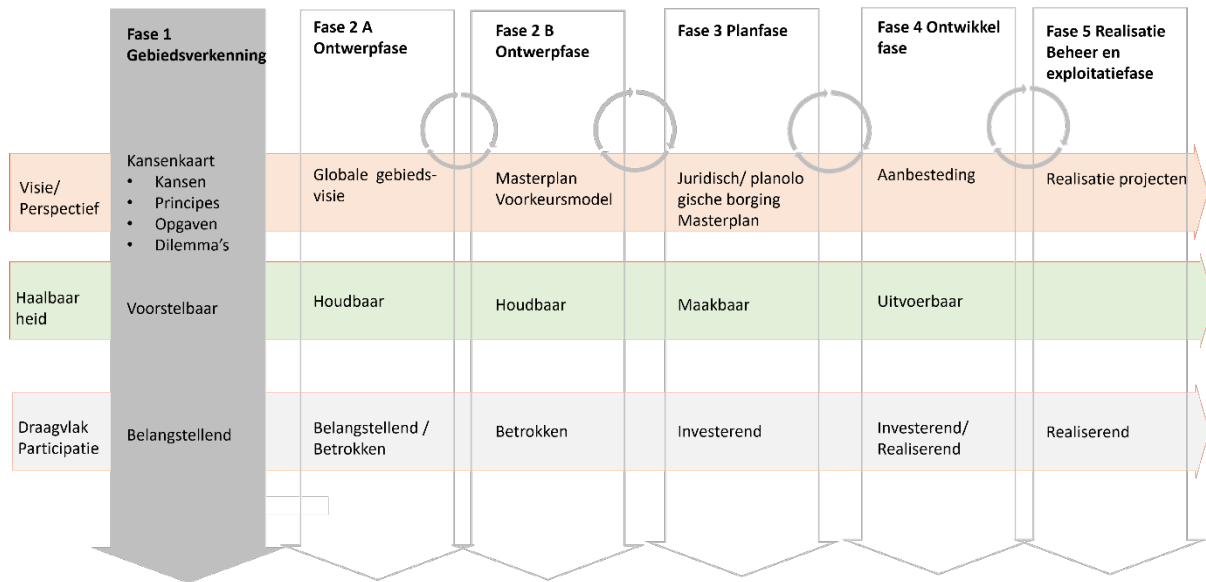
Met het resultaat uit de gebiedsverkenning is nu de input voorhanden voor het opstarten van de visievorming (volgende fase in de gebiedsontwikkeling). Gebleken is dat er nu momentum is om in dialoog met de belanghebbenden verder aan slag te gaan op basis van deze resultaten uit de gebiedsverkenning.

Gezien de grote hoeveelheid genoemde opgaven is het wel belangrijk om focus aan te brengen en duidelijk aan te geven wanneer de duurzame gebiedsontwikkeling een succes is.

Op basis van de resultaten uit de gebiedsverkenning worden de volgende aanbevelingen gedaan voor een vervolg:

1. Hanteer de 3 Leidende principes voor de gebiedsontwikkeling 't Hanik en het verder uitwerken van duurzame energieopwekking als één van de opgaven in die gebiedsontwikkeling.
2. Breng focus aan en definieer wanneer de gebiedsontwikkeling een succes is. De **4 pijlers voor integrale gebiedsontwikkeling (ruimte, haalbaarheid, draagvlak, wervend perspectief)** dienen om gestructureerd samen te werken aan een gebiedsvisie voor 't Hanik.

3. Stel op basis van de resultaten uit de gebiedsverkenning (fase 1), en een **helder procesontwerp en gestructureerde samenwerking**, een gebiedsvisie op voor 't Hanik. Faciliteer eventueel nodige wijzigingen in eigen beleid als randvoorwaarde voor de ontwikkeling.
4. Gebaseerd op de 4 pijlers voor gebiedsontwikkeling stellen wij onderstaand **procesontwerp** gebiedsontwikkeling 't Hanik voor:

Schema: Procesontwerp gebiedsontwikkeling

Visie en perspectief gaat over de totstandkoming van de inhoud of te wel de visie en het wervend perspectief voor 't Hanik

Werk daarbij:

- › Op basis van **ontwerpend onderzoeken** waarbij verdere groei van gedachten mogelijk is;
- › Van **grof naar fijn met** duidelijke resultaten per fase: kansenskaart -> gebiedsconcept -> integraal masterplan met programma als basis voor juridisch planologische borging en realisatie van (deel) projecten voor onder meer natuur, infra en landbouw en glastuinbouw;
- › Op basis van een procesbenadering langs **twee assen: haalbaarheid en participatie / draagvlak** om op die manier ruimte te bieden voor verdere discussie en uitwerking maar tegelijkertijd tot een uitvoerbare visie te komen. In het schema is gesymboliseerd door de grijze cirkelvormige pijlen per fase (in de procesbenadering ook wel divergeren en convergeren genoemd).

Haalbaarheid gaat over de vraag in hoeverre de op te stellen visie daadwerkelijk uiteindelijk gerealiseerd kan worden. Maak daarbij onderscheid in:

- › **voorstelbaar**: belanghebbenden hebben een beeld van kansen, mogelijkheden maar ook dilemma's concreet de **kansenskaart 't Hanik**
- › **houdbaar**: er bestaan nog verschillende dilemma's en beelden maar over elkaar gelegd ontstaat er een **Gebiedsvisie 't Hanik** met een gezamenlijke ambitie en vanuit het gedeelde belang om een toekomstbestendig gebied te ontwikkelen. Concreet betekent dit duurzame keuzes vanuit de verschillende opgaven voor natuur, landbouw, recreatie, energie en bereikbaarheid die elkaar versterken en vanuit het besef dat energie niet noodzakelijkerwijs de dominante opgave van het gebied is;
- › **maakbaar**: de gebiedsvisie is uitgewerkt tot een **Masterplan** met concreet programma (kwantiteit en kwalitatief) en ruimtelijk /landschappelijk ingepast is inclusief beeld op hoofdlijnen van financiële haalbaarheid en juridisch-planologische borging;

- › *uitvoerbaar*: in dit stadium bestaat eenduidig duidelijkheid met welke middelen het Masterplan of onderdelen daaruit gerealiseerd kunnen worden.

Participatie groeit mee met de gebiedsontwikkeling en gaat over de mate waarin partijen actief meedoen in de gebiedsontwikkeling

- › *belangstellend*: Gaat met name om mee weten, wat is de opgave vanuit de gemeente, en het raadplegen in de verkenning en start gebiedsvisie;
- › *betrokken*: Vanuit het raadplegen wordt gevraagd mee te denken in de gebiedsvisie, idealiter te komen tot coproductie van de visie, en de eigen rol in de gebiedsontwikkeling te onderzoeken;
- › *Investerend*: In deze fase van de gebiedsontwikkeling kunnen partijen participeren door financieel bij te dragen aan de gebiedsontwikkeling;
- › *realiserend*: Naast financieel meedoen is de laatste fase in de gebiedsontwikkeling realisatie en exploitatie van projecten waarbij partijen eigenaarschap kunnen nemen voor een deel van de uitvoering en daardoor meebepalen hoe de uitvoering eruit komt te zien.

Draagvlak wordt gezien als het resultaat van participatie en als de mate waarin belanghebbenden zich per fase binden aan de doelen, ambities en realisatie daarvan.

5. **Consolideer de resultaten per fase** en neem hierover per fase een GO / NO besluit.
6. **Hanteer heldere spel / procesregels** en stel de overall ambitie centraal. Laat dit prevaleren boven de afzonderlijke belangen. Niettemin: houdt de afzonderlijke belangen goed in beeld.
7. Vervul als gemeente, vanuit het algemeen belang, **de initiërende en faciliterende regierol** en verbindt partijen.
8. Bepaal voor elke fase **wie in het participatieproces betrokken moeten worden** en op welke wijze. Betrek in de volgende fase een bredere groep belanghebbenden en bewoners.